

CLASICI
ROMÂNII

VASILE ALECSANDRI
Proză și teatru

EDITURA
ANDREAS PRINT

1818 (1821?) – 1890

CLASICI
ROMĂNI

V. ALECSANDRI

Proză și teatru

EDITURA
ANDREAS PRINT

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ALECSANDRI, VASILE

Proză și teatru / Vasile Alecsandri - București: Andreas
Print, 2014

ISBN 978-606-8271-34-7

DIFUZOR EXCLUSIV:
AGENȚIA DE DIFUZARE IVO PRINT
Calea Griviței 158, subsol, sector 1, cod 010745, București,
Tel./Fax: 021.22.20.767; Tel. mob.: 0729.075.680
E-mail: ivo_print@yahoo.com
Site: *www.editura-andreas.ro*

© Editura ANDREAS, București, 2014

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii

Redactare: Laura-Ivona DUMITRU

Copertă: Editura Andreas

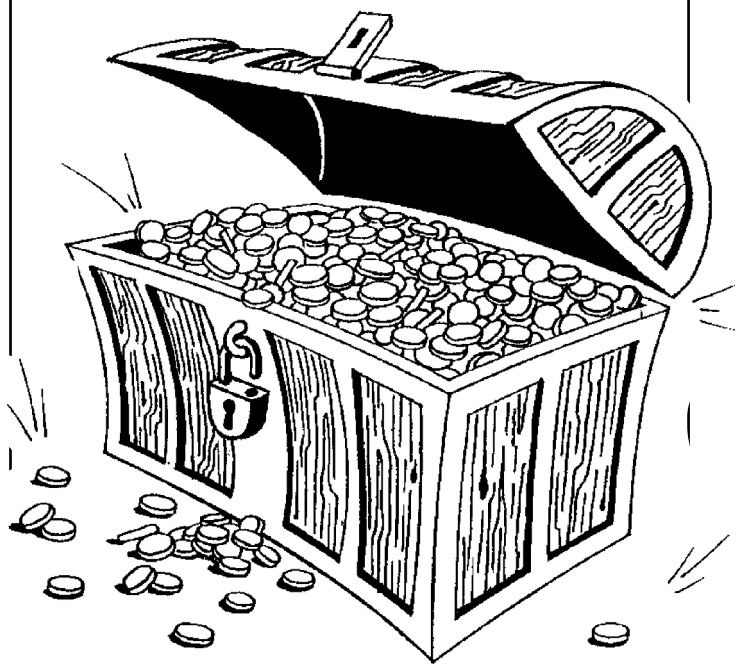
Tehnoredactare: Gheorghe DUMITRU

Bun de tipar: 12.04.2014; Coli de tipar: 16

Format (Z₆): 16/54x84 cm.

CLASICI
ROMÂNII

Proză

ISTORIA UNUI ȚALBÂN

n noaptea trecută, pe la un ceas după douăsprezăce, am fost trezit din somnul dulce ce gustam, prin un zinghet metalic care m-a mirat foarte mult, nefiind obicinuit a auzi asemenea armonie la ceasuri atât de târzii. Acel sunet mi se părea că venea din fundul odăiei și că ieșea dintr-o cutioară de fildiș săpată, ce se zărea pe masă în razele lunii care răzbătea prin fereastră. M-am sculat iute din pat pentru ca să cunosc pricina zuruitului pomenit, am luat în mână acea cutie unde puseseam dimineața un galbân olandez¹ și o para² mare turcească, am deschis-o cu luare aminte, și adâncă a fost mirarea care m-a cuprins, auzind deodată două glasuri străine ieșind din cutie, două glasuri de altă lume, care zbârnâia, țiuia și se sfădea de moarte.

Să mărturisesc că m-au apucat fiori răci în fața acelei minuni, nu socot că ar fi vreo rușine din parte-mi, pentru că nu sunt deprins a trăi printre spirite. Spun drept că atunci m-am crezut încungiurat de vedenii, fantasme, stahii, strigoi, moroi și de toate ființele fantastice câte gioacă parola³ și hora cu miezul nopții în lumina lunii. Peste puțin însă, liniștindu-mă ceva, nu știu cum s-a făcut că am gândit la A. Donici fabulistul, și aducându-mi aminte de fabula lui *Fierul și argintul*, în care aceste două metaleuri tân un lung dialog atât de înțelept, deodată zic, o lumină cerească îmi trecu prin minte, și am înțales următorul adevăr: că și metaleurile au suflet, mai ales aurul și argintul, de vreme ce ele însuflețează și mai de multe ori desuflețează oamenii; în urmare trebuie să aibă și grai.

¹ *Galbân olandez* – veche monedă de aur.

² *Para* – monedă turcească de argint, de valoare mică.

³ *Parolă* – numele unui dans.

Sprijinit de această frumoasă descoperire, m-am sâmtit îndată cuprins de o femeiască curiozitate și, fără dar a pierde vreme, m-am lungit într-un jâlt elastic, am așezat cutioara lângă mine pe masă și, cu țigareta aprinsă, m-am pus pe ascultat. Razele lunei, precum am zis, se giucau pe covorul din odaie, zugrăvind felurimi de figuri, și unele, lunecând pe cristalul călămărilor, tremurau chiar deasupra galbânului și a paralei, la care mă uitam cu ochii fântiți. Aceste două monete se aflau atunci în focul cel mai înflăcărat al convorbirii, amândouă săltând din vreme în vreme cu mânie și bătându-se, zuruind, de marginele cutioarei. Iată ce ziceau:

GALBÂNUL – Dar mă mir de stăpânul meu cum de a uitat cine sunt eu, și m-a pus la un loc cu o biată para ca tine ce nu faci acum nici trii bani, atât ești de ștearsă și de ticăloasă!

PARAOA (*plesnind de ciudă*) – Râde dracu de porumbele negre!... Dar nu te vezi, ciuntitule, cât ești de ros de chila⁴ zarafilor?... nu te vezi că ai agiuns în trii colțuri, că ai scăzut și ai slăbit cât un irmilic⁵ de cei noi?... Ți-ai pierdut toți dinții, sărmane, și vrei să mai muști pe alții?

GALBÂNUL (*cu fudulie, ridicându-se în picioare*) – Leul, deși îmbătrânește, tot leu rămâne, asemine și galbânul, tot galbân!

PARAOA (*săltând des și iute de răs*) – Galbân, tu?... cu adevărat, sărmane, ești galbân, dar de gălbănarea morții.

GALBÂNUL – Ian ascultă, cadână bătrână, nu te giuca cu cuvintele, că deși sunt acum în trii colțuri, pe loc înfig unul în tine.

PARAOA (*cu dispreț și cu un aer de mărire*) – Eu am trecut prin degitele ienicerilor⁶ și nu mi-a fost frică! Tocmai tu vrei să mă sperii?

Ambele mele monete stătură puțin într-o poziție teatrală, ca doi dușmani viteji care se măsoară cu ochii păn-a nu să înțeșta la luptă.

⁴ *Chilă* – pilă (*mold.*).

⁵ *Irmilic* – monedă turcească de argint; a circulat la noi în prima jumătate a sec. XIX.

⁶ *Ienicier* – soldat din corpul de elită al vechii infanterii turcești.

Eu mă uitam la ele fără nici a mă răsufla, atât eram de curios a videa un duel bănesc; dar așteptarea mea fu și acum înșălată, precum a mai fost de multe ori în acest soi de întâmplări. Provocatorul, adică galbânul, văzând maiestatea și curajul protivniciei lui, se dămoli, se trase înapoi și prin această mișcare aduse o nouă dovadă observărei ce am făcut de mult, că fala mare ispravă n-are...

GALBÂNUL (după o scurtă tăcere) – Nu te bucura, proasto, că eu mă voi îngiosi a te onora cu loviturile mele, și dacă te-am și amenințat dinioarea, nu spera că-mi voi uita rangul într-atâta încât să mă ating de tine. Știu, slavă Domnului! câtă depărtare este între noi. Familia mea-i de aur și neamul tău de-abia de argint. Cum îndrăznești dar a socoti că eu, care am fost slăvit de cei mari și legănat în sânul lor, eu, care sunt fruntea banilor, eu să mă măsor cu tine? Sărmană! gândește cât ai rămas de neînsămnată-n lume și vezi mai înainte de toate că ești de o mie patru sute douăzeci de ori mai puțin decât mine.

PARAOA – Fricosule aristocrat! se vede că ai locuit multă vreme în sânul domnului M. și că de la dânsul ai câștigat sâmtirile dobitocești sub care îți ascunzi lipsa curajului. Tu, olandez, tu să rostești cuvinte de familie și de nobleță! Rușine, rușine să-ți fie! Am cunoscut mulți compatrioți de-ai tăi în deosebite rânduri și în deosebite pungi și mărturisesc că i-am aflat curați de fire și de caracter; dar tu negreșit ești minciunos, calp⁷, bastard, căci îți arăți arama fără cât de puțină sfială. (*Suspînând*): Unde-i, unde-i frumosul și nobilul olandez cu care m-am iubit atât de fierbinte la anul 1820 în buzunarul căpitanului Costiță, pe când acest vestit corăbier călătorea pe Marea Neagră?... Unde-i acum să te faci una cu cutia în care ne găsim și să mă răzibun de obrăznicia tale.

GALBÂNUL (*uimit de turburare*) – La anul 1820?... Căpitanul Costiță?... Marea Neagră?... Ce spui?... Tu erai atunci cu mine?

⁷ *Calp* – (*despre monede*) fals, falsificat.

PARAOA (*într-o nespūsă mirare*) – Cu tine! ce fel?

GALBÂNUL (*răpide, adunându-și suvenirele*) – Dar... îmi aduc aminte... într-o noapte întunecoasă, marea era întărtată de furtună... corabia era să se înece la Sulina... Toți se rugau lui Dumnezeu ca să-i scape...

PARAOA – Așa este, bine zici. Eu tremuram de frică, și deodată, zuruind cu desperare, m-am aruncat și m-am lipit...

GALBÂNUL (*dându-se de-a dura către para*) – Și te-ai lipit de pieptul meu, care de mult ardea pentru tine în focul unei dragoste nemărginite.

PARAOA (*lunecând către galbân*) – Ah!

GALBÂNUL și PARAOA (*lipindu-se într-o amoroasă îmbrățișare*) – Soarele meu! Luna mea!

Zinghetul pricinuit prin înfocata atingere a monetelor se schimbă încet, încet într-o zuruire slabă sau, mai bine zicând, într-o suspinare metalică, ce se pierdu în deșerturile lumii și a cutiei. O tăcere drăgălașă urmă după aceasta, tăcere ce dovedea o mare cătime de sâmtire în sânul monetelor; tăcere scumpă și mult mai glăsuitoare decât însăși vorba; tăcere care mi-a atins până și mie, un străin, coardele inimii și mi-a adus două lacrimi de compătimire pe marginea genelor.

Peste câteva secunde ambii amorezi se traseră puțin înapoi, se uitară lung unul la altul, făcându-și amândoi o dureroasă revizie și ziseră următoarele, cu glas pătruns:

GALBÂNUL (*oftând din greu*) – Cât ești de schimbată, iubita mea!

PARAOA (*suspînând cu durere*) – Cât ne-am schimbat, dragul meu!

GALBÂNUL (*cu amărăciune*) – Ce crudă și nemilostivă-i vremea! Coasa ei nu se ostenește niciodată!... plăcere, frumusețe, tinerețe, toate sunt săcerate de dânsa!... astăzi ele strălucesc cu tot farmecul lor și mâni se pierd. Tristă soartă! lume deșartă! viață ticăloasă! ah! ah!

CUPRINS

PROZĂ / 5

Istoria unui galbân / 7

Vasile Porojan / 53

Balta-albă / 63

TEATRU / 81

Chirița în provincie / 83

Cucoana Chirița în voiaj / 153

Chirița în balon / 161

Sandu Napoilă ultra-retrogradul / 181

Chirița în Iași sau două fete ș-o neneacă / 186

TABEL BIOBIBLIOGRAFIC / 251